

IR-RABA' SENA L-ISTORJA (ĠENERALI) IL-HIN: Siegħa u nofs

L-Isem: _____

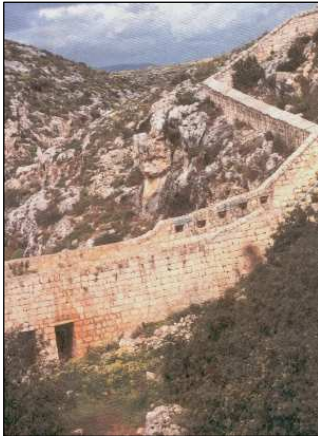
Il-Klassi: _____

1. Aghmel sinjal taht il-kelma li l-aktar toqghod għal dawn is-sentenzi.

- 1.1 Il-hakma Ingliża fuq Malta bdiet uffiċjalment fl-(1798, 1800, 1813).
- 1.2 Matul il-hakma Ingliża l-Maltin kienu jipprotestaw permezz ta' (demostrazzjonijiet, petizzjonijiet, irvellijiet).
- 1.3 Il-Palazz tal-Gran Mastri fil-Belt beda jintuża mill-(Isqof, Ammirall, Gvernatur) ta' Malta.
- 1.4 Bil-libertà tal-istampa (daħal id-dritt tal-vot, tneħħiet iċ-ċensura, Malta ngħatat Kunsill tal-Gvern).
- 1.5 Id-deni rqiġ kien jittiehed (mill-arja mnigġsa, mid-drenagġ, mill-ħalib tal-mogħoż).
- 1.6 Il-Mandragġ kien il-post fejn kienu marru jgħixu (il-familji foqra, il-baħrin, it-tarznara).
- 1.7 Il-Rapport ta' Keenan ta bidu għall-(partiti politiċi, Kwistjoni tal-Lingwa, edukazzjoni obbligatorja) f'Malta.
- 1.8 Bil-Kostituzzjoni tal-1921 il-Maltin kisbu (l-indipendenza, l-'integration', l-awtonomija) mill-Ingilterra.
- 1.9 Ġorġ Borg Olivier kien l-ewwel Prim Ministru ta' Malta (awtonoma, ħielsa, indipendenti).
- 1.10 Dom Mintoff kien l-ewwel Prim Ministru ta' Malta (Ewropea, newtrali, indipendenti).

(Total: 10 marki)

2. Hares sewwa lejn dawn is-sorsi u wara wieġeb il-mistoqsijiet kollha.

Sors A

Sors B

- 2.1 Identifika d-difiza li tidher f'sors A. _____ (1)
- 2.2 Għal liema persunaġġ ġie msemmi dan il-bini?
_____ (1)
- 2.3 Għaliex inbniet din is-sistema ta' difiza?
_____ (2)
- 2.4 Din is-sistema ta' difiza kienet imsaħha bil-bini ta' xi fortizzi bħal dik li hemm f'sors B. Semmi tnejn minnhom.
_____ (2)
- 2.5 Għaliex din is-sistema ta' difiza qatt ma ntuzat fi żmien ta' gwerra jew ta' attakk mill-ġhadu?
_____ (2)
- 2.6 Hares lejn il-fortizza f'sors B. Ghid b'liema mod l-Inglizi kienu jarmaw fortizza bħal din biex tkun lesta għall-ġlied?

_____ (2)
- 2.7 Għaliex l-Inglizi kienu jonfqu hafna flus biex jiddefendu lil Malta?
_____ (1)
- 2.8 Għaliex l-Inglizi kienu jagħtu importanza kbira lid-difiza tal-Port il-Kbir? Agħti **żewġ** raġunijiet.

_____ (2)

2.9 X'tip ta' armament mhux tas-soltu tqiegħed fil-Forti Rinella u fil-Forti Cambridge?

2.10 X'kienet ir-raġuni ewlenija għala bnew dawn iż-żewġ fortizzi?

 (1)

2.11 Semmi użu li qed isir illum mill-fortizzi u mill-fortifikazzjonijiet ta' żmien l-Ingliżi?

 (1)

2.12 Semmi **żewġ** modi kif il-bini ta' dawn il-fortifikazzjonijiet affettwa l-hajja tal-Maltin?

 (2)

2.13 X'jista' jikkawża ħsara lil dawn il-fortifikazzjonijiet?

(1)

(Total: 20 marka)

3. Aqra din is-silta u wieġeb il-mistoqsijiet.

'L-ewwel ġebba tal-Isptar ta' St Luke tpogġiet f'April tas-sena 1930. Il-Gvern kien ilu żmien iħoss il-bżonn ta' spatar modern u sa fl-aħħar inholoq fond għal dan. Beda x-xogħol li kaxkar fit-tul iżda kellu jieqaf. Fl-1945 ix-xogħol reġa' beda imma l-isptar b'450 sodda, li kien jidher kbir biżżejjed fl-1930, issa beda jidher żgħir.

Fl-ghoxrinijiet u t-tletinijiet kienet għarukaża jekk xi hadd jibgħat lil niesu fl-isptar, jekk mhux għal xi operazzjoni. Niftakar bosta nies li, meta kien jagħtihom xi hażin iħrin jew xi marda titfagħhom f'qiegħ ta' sodda, kienu jagħtu ħarsa ta' ħniena lil tal-familja u jgħidulhom: "Tibagħtunx l-isptar!"

Sors C. (Adattata minn Herbert Ganado: *Rajt Malta Tinbidel* vol. 3)

3.1.1. Min ha l-inizzjattiva biex jinbena l-isptar San Luqa, il-Gvern Ingliż jew il-Gvern Malti?

 (1)

3.1.2. Għaliex taħseb hekk?

(1)

3.2 Għaliex taħseb li kien hemm bżonn ta' spjar għdid?

3.3 Għaliex taħseb li kellu jieqaf ix-xogħol fuq dan il-proġett u kompli fl-1945?

(1)

3.4 Għaliex taħseb li l-isptar beda jinħass li hu żgħir wara l-1945?

(2)

3.5 Mill-aħħar paragrafu tas-sors x'konklużjonijiet tagħmel fuq kif kienu jaħsbuha l-Maltin fuq is-saħħa?

(2)

3.6 Semmi **żewġ** problemi li kellhom jiġu solvuti biex titjeb l-igene u s-saħħa tal-poplu Malti.

(2)

(Total: 10 marki)

4. Aqra din is-silta u wara wieġeb il-mistoqsijiet dwarha.

Meta d-dinja qed titgharrar
Gwerra d-demmm għad-drittijiet...
Biex takkwista f'dan is-seklu
Verament libertajiet...

Tridu festi liema bħallhom
Bl-akbar ferħ kull allegrija?
'Tuna l-ewwel dak li haqqna
Libertà...L-Awtonomija!...
U mingħajr ma titolbuna
Nagħmlu festi kif triduna!

Sors D. *Il-Ħmar*, 17 ta' Mejju 1919.

4.1 X'taħseb li kienet *Il-Ħmar* li s-sors D hu meħud minnu?

(1)

4.2 X'taħseb kien l-iskop tal-awtur biex kiteb dawn il-versi?

(1)

- 4.3 Għal liema gwerra qed jirreferi l-awtur fit-tieni linja? _____
- 4.4 X'kien is-sehem ta' Malta f'din il-gwerra?
- _____
- _____
- _____ (3)
- 4.5 X'diffikultajiet habbtu magħhom il-Maltin wara din il-gwerra?
- _____
- _____ (2)
- 4.6 Min ried li l-Maltin jagħmlu festa u għaliex?
- _____
- _____ (2)
- 4.7 X'tifhem bil-kelma 'awtonomija' fit-tmien vers ta' sors D?
- _____ (2)
- 4.8 Vers 7 jgħid "*tuna l-ewwel dak li haqqna*". X'riedu verament il-Maltin?
- _____
- _____ (2)
- 4.9 Din il-kitba wasslet għal irvellijiet importanti ftit taż-żmien wara. Liema kienu dawn l-irvellijiet? Għid fi ftit kliem x'gara fihom.
- _____
- _____
- _____
- _____ (1,4)
- 4.10 Kif ix-xewqa tal-awtur saret realtà fl-1921?
- _____ (1)

(Total: 20 marka)

5. Aqra sewwa din is-silta dwar it-tmexxija ta' Malta mill-Ingliżi u wara wiegħeb mistoqsijiet kollha.

Meta l-Ingliżi ġew Malta l-Maltin xtaqu hafna li jkollhom xi forma ta' kostituzzjoni, iżda damu sal-1849 biex hadu Kunsill tal-Gvern li kien jippermetti li jagħżlu l-membri b'elezzjoni. Din il-kostituzzjoni ġiet imtejba b'dik tal-1887. Iżda din il-kostituzzjoni ġiet sospiża fl-1903. Kien biss wara l-Ewwel Gwerra u l-Irvellijiet tas-*Sette Giugno* li l-Maltin hadu l-Kostituzzjoni tal-1921. Din kienet kostituzzjoni ferm aħjar minn dawk li kienu ngħataw fis-seklu 19.

Sors E

5.1 Xi jfissru dawn il-kliem li qegħdin fis-silta ta' sors E?

- (a) Kostituzzjoni _____
- (b) elezzjoni _____
- (c) Kunsill tal-Gvern _____ (3)

5.2 Xi dritt akkwistaw ċerti Maltin bil-Kostituzzjoni tal-1849?

_____ (1)

5.3 Bil-Kostituzzjoni tal-1849 kien hemm (8, 10, 12) membri eletti u (8, 10, 12) membri uffiċjali. (2)

5.4 Għaliex il-Kostituzzjoni tal-1887 kienet pass 'il quddiem fuq dik tal-1849?

_____ (2)

5.5 Għaliex din il-Kostituzzjoni tal-1887 ġiet sospiża fl-1903?

_____ (2)

5.6 Għaliex il-Kostituzzjoni tal-1921 kienet ferm aħjar minn dawn kollha ta' qabilha?

_____ (2)

(Total: 12-il marka)

6. Wiegħeb dawn il-mistoqsijiet dwar l-emigrazzjoni.

6.1 Għaliex hafna Maltin kellhom jemigraw fis-seklu 19?

_____ (1)

6.2 Semmi **żewġ** postijiet li kienu popolari magħhom dak iż-żmien.

_____ (2)

6.3 X'diffikultajiet kienu jiltaqgħu magħhom il-Maltin meta jmorru f'dawn l-artijiet?
Semmi **tnejn**.

_____ (2)

6.4 Kif kien jghinhom il-Gvern Ingliż biex jemigraw?

_____ (1)

6.5 Fis-seklu 20 liema postijiet saru iżjed popolari għall-emigranti Maltin.
Semm **tnejn** minnhom.

_____ (2)

(Total: 8 marki)

7. Aghzel tema WAHDA minn dawn u ikteb fit-tul dwarha.

1. X'tifhem bil-frazi Rivoluzzjoni Industrijali? Ikteb għaliex din ir-rivoluzzjoni bdiet fl-Ingilterra u għid kif affettwat lill-poplu Ingliż kemm b'mod pożittiv kif ukoll b'mod negattiv.
2. Kieku kont tghix f'Malta matul it-Tieni Gwerra Dinjija, spjega kif din il-gwerra kienet se taffettwalek hajtek.
3. Ikteb paragrafi qosra fuq kull wiehed minn dawn l-aspetti tal-hajja soċjali tal-Maltin fi żmien l-Ingliżi:
 - (a) l-edukazzjoni
 - (b) il-Kwistjoni tal-Lingwa
 - (c) it-trasport
 - (d) id-divertiment

(Total: 20 marka)

